

1962 ÇİN-HİNDİSTAN SINIR SAVAŞININ TÜRK BASININDAKİ YANSIMALARI (CUMHURİYET VE MİLLİYET GAZETESİ ÖRNEKLERİ)

Tugay Özkan

Çin ve Hindistan yoğun nüfusları, köklü tarihleri, siyasi, sosyal yönleriyle önemli iki ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Çin'in sosyalizmle yönetilmesi, Sovyetler Birliği'yle de komşu olması, ABD'nin bölgeye dikkat kesilmesine, siyasi ve ideolojik nedenlerden dolayı Hindistan tarafında bir tutum sergilemesine sebep olmuştur. Zaten 1962 yılına kadar Çin Halk Cumhuriyeti'nin Birleşmiş Milletler'e üye olmak için yaptığı tüm girişimleri sekteye uğratmaya çalışan ABD'nin, Hindistan tarafında yer alması anlaşılır bir durumdur. Bu anlamda iki ülke arasında çıkan savaş sebebiyle kampaşmanın ne şekilde gerçekleştiği tahmin edilebilir. Sovyetler Birliği'nin o yıl silahsızlanma beyannamesini yayınlaması akabinde Çin Komünist Partisi'nin Afrika ülkelerini emperyalist tuzaklarına düşmemesi için uyardığı, aralarındaki ihtilafı Asya ve Afrika'daki kardeş partilere ilettiği görülmektedir. Silahsızlanma meselesinin dikkat edilmesi gereken ve emperyalist devletlerin manipüle edebileceği bir kavram olduğunu düşünen Çin, Sovyetler Birliği ile bu konuda sorun yaşamıştır. Sovyetler Birliği ile sosyalist Çin arasında da var olan siyasi gerginlik, Sovyetler'in başlarda fazla müdahil olmamasına, ancak savaş ortamının daha kızışması ihtimalinde Çin'in yanında yer alacağının sinyalini verdiği 1962 yılında *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde görülebilir. Sovyetler'in savaşın büyümesi sonrasında Çin yanlısı müdahil olma ihtimali de gayet anlaşılır ve malumun ilanı bir durumdur.

Asya'da iki önemli ülke arasında 1962 yılının Ekim ayında sınır anlaşmazlığından kaynaklı çıkan savaş, o yıla ait *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yer alan haberler ve meseleyle alakalı yapılmış olan değerlendirme

yazıları incelenerek ele alınmıştır. Bu çalışmayla Çin ile Hindistan arasında çıkan sınır anlaşmazlığının Türk basınında nasıl yer ettiği, nasıl yankılar uyandırdığı anlaşılmış, dönemin Türk hükümetinin nasıl bir tutum sergilediği öğrenilmiş olacaktır İki gazetede de savaşın detayları eksik kaldığından dolayı başka kaynaklardan da yararlanarak savaşı kronolojik bir şekilde sunmaya çalıştım.

Savaş Öncesi Çin-Hindistan İlişkileri

Savaş öncesinde sınır ihtilafını hazırlayan sebepleri açmakta fayda bulunmaktadır. Asya bölgesinin iki önemli ülkesi Çin ve Hindistan Soğuk Savaş öncesinde farklı bir siyasal yaşam süreci geçirmiş ancak; Soğuk Savaş döneminin bir sonucu olarak iki ülke zamanla uluslararası sistemin denge arayışları içerisine çekilerek, uluslararası sistem içerisinde önemli bir faktör olmaya başlamışlardır.¹

Bağımsızlığını yeni kazanmış iki ülkenin başlıca amacı ülkelerini yeniden inşa etme doğrultusunda hareket etmektir. Çin iç siyasi istikrarı sağlama, Hindistan ise ekonomik şartlarını düzenleme hedefindeydi. Kuruluş şartlarının belirlenen dış politika hedefi Çin ve Hindistan arasındaki ilişkilerin dostça kurulmasına sağlamış ve Hindistan 1 Nisan 1950’de Çin’i tanıyan ilk devletlerden biri olmuştur.² Bu dönem “dostluk dönemi” olarak adlandırılmaktadır. Çin- Hindistan ilişkilerinin çatışmaya doğru dönüşmesi Tibet sorunu ile meydana gelmiştir. Çin’in belirlemiş olduğu “ülkenin bütünleştirilmesi ve sınırların savunulması” hedefi kapsamında, Tibet üzerinde kontrol kurma girişimi Çin- Hint çatışmalarının belirdiği ilk nokta olmuştur.³

1949 yılında Tibet halkının Çin yönetimine karşı başlattığı ayaklanmalar sonrasında Çin ordusu, Ekim 1950’de bir askeri kuvvetle Tibet’e girmiş ve 1951 yılının sonuna doğru Tibet’i büyük ölçüde kontrolü altına almıştır. Hindistan ise Çin’in bu müdahalesine karşı çıkmış fakat 1951’de Çin ile Tibet tarafı anlaşmaya varınca geri adım atmak durumunda kalmıştır.⁴

Çin ve Hindistan’ın bu dönemde belirlemiş oldukları dış politika ilkele-ri 1954 yılında imzalanan Panchsheel Antlaşması’yla somutlaşmış ve 1955 Bandung Konferansı ile pekiştirilmiştir. 1955-1958 yılları arasında olumlu seyir

¹ R. Kutay Karaca, Müge Yüce, “Asya’da Barış ve Güvenliğin Yeni Parametreleri Işığında Çin-Hindistan İlişkileri”, *V. Uludağ Uluslararası İlişkiler Konferansı Tam Metin Kitabı*, Bursa, 2013, s. 492.

² A.g.m., s. 494.

³ A.g.m., s. 494.

⁴ A.g.m., s. 495.

izleyen Çin- Hindistan ilişkileri, 1959 yılında belirmeye başlayan sınır sorunları ile çatışmacı bir hal almış ve 1962 yılında Assam Savaşı ile iki ülkenin orduları ilk kez karşı karşıya gelmiştir.

Bu savaşın çıkmasında ve bölgede bir anlaşmazlığın olmasının sebebi olarak 1947'de bağımsızlığını kazandıktan sonra, Hindistan'ın sadece Çin topraklarının İngiliz işgali altındaki bölgelerini devralmakla kalmayıp, kuzeye doğru daha fazla ilerlemiş olmasını ve 1953'te Hindistan'ın sınırını McMahon Hattına⁵ kadar genişletmesini gösterebiliriz. Çin ise kendi topraklarının 90,000 kilometrekaresinin Hindistan tarafından işgal edildiğini ileri sürmüştür. Çatışmalar da bundan alevlenmiştir. Batı bölgesinde 1959'da, Hindistan, Çin Xinjiang Uygur Özerk bölgesinin Aksai Chin bölümünü istediğini dile getirdi. Nisan 1960'ta, Çin Başbakanı Zhou Enlai Hindistan Başbakanı Nehru'yla konuşmak için Yeni Delhi'ye gitti, Hindistan'ın anlamsız tutumundaki ısrarından dolayı anlaşmaya varılamadı. İki ülkenin görevlileri arasında süren görüşmeler de sonuç vermedi.⁶

Hindistan-Çin ilişkilerinin gerginliğe dönüştüğüne kısaca değinmiştik. Bu ilişkileri araştırma yaptığımız gazetelerin ışığında tekrardan değerlendirmek, bu sene içerisinde Hindistan ve Çin arasında yaşanmış gelişmeleri detaylandırmamız gerekmektedir. 1962 yılının başlarında Hindistan Keşmir meselesi sebebiyle Pakistan ile sorun yaşamaktaydı. Aynı zamanda Çin ile yaşadığı gerginlikler Türk basınında da yer almıştı. Buna örnek vermek gerekecek olursa şu ilk haberle araştırma konumuza yavaş yavaş girebiliriz: *"Hindistan'da iktidarda bulunan Kongre Partisi yıllık toplantısında partinin genel başkanı Neelam Sanjiva Reddy, Portekiz'den sonra Kızıl Çin' ve Pakistan'ın da Hint topraklarından gitmesi gerektiğini söylemiş bu konuda ihtarda bulunmuştur. Hint topraklarının yabancı istilasından kurtarılacak anavatana katılmaları için hükümetin alacağı bütün tedbirleri Hint milletinin destekleyeceğini bildirmiştir. Hindistan Kızıl Çin'i Himalayalarda onbinlerce dönümlük araziye işgal etmekle itham etmiş, ayrıca Pakistan'ın da büyük bir anlaşmazlığa sebep olan yüzbinlerce dönümlük böl-*

⁵ Çin hükümeti "McMahon Hattı"nın İngiliz sömürgecileri tarafından o zamanlar zayıf bulunan Hindistan ve Çin milletlerini istismar için vazedilmiş bir hat olduğunu iddia etmiştir. Çin, Hindistan ile arasında geleneksel bir sınırın varlığına işaret etmiş, yapay bir çizgiden dolayı daha sonradan bahsedeceğimiz savaşta boşuna kan döküldüğünü düşünmüştür. McMahon Hattı 1914'te İngiltere denetimindeki Hindistan'ın yöneticilerinden Sir Henry McMahon tarafından çizilen bir hattır.

⁶ http://www.globalsecurity.org/military/world/war/indo-prc_1962.htm (Erişim 25 Haziran 2017)

⁷ Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde Çin Halk Cumhuriyeti, Kızıl Çin ya da Komünist Çin şeklinde adlandırılmıştır. Bu adlandırmanın sebebi Formoza adasında kurulan Milliyetçi Çin idaresinden ayrı bir tanımlama yapmaktır. Ben "Çin" demeyi tercih ettim.

geyi idaresi altında tutuğunu ileri sürmüştür. Fakat gerek Çin ve gerekse Pakistan haklı olarak bu toprakları aldıklarını iddia etmektedir.”⁸ Kongre Partisi bunu iç siyasi bir tartışma olarak yapılan kongresinde gündeme taşımıştır. Çin ve Pakistan ile yaşadığı “toprak” sorununu yılın başında tartışılmaya açıldığını görmekteyiz. Aynı zamanda sınırlarının haksız bir şekilde ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Çin ise bu toprakların alınmasında herhangi bir sınır ihlali bulunmadığını iddia etmiştir.

Hindistan’la sınır anlaşmazlığından kaynaklı çıkan savaş esasında Ekim ayında başlamıştı. Ancak savaş öncesinde küçük çarpışmalar meydana gelmiş, siyaseten de bir tartışma ortamı oluşmuştu. Hindistan Savunma Bakanı Krishna Menon’un açıklamasıyla ilgili haber, tartışma ortamının artık oluştuğuna örnek olarak gösterilebilir: “Sulh görüşmeleri sonunda, Hindistan topraklarını gayrimeşru bir şekilde işgal etmiş bulunan Pakistan ve Kızıl Çin, buralarını tahliye etmediği takdirde, Hindistan’ın bu ülkelere karşı aynen Goa’da giriştiği harekati tekrarlayabileceğini söylemiştir.”⁹ Bu Hindistan çıkışını bir nevi meydan okuma olarak görebiliriz. Anlaşmazlıkla ilgili 1962 yılının ilk aylarında gazete-lerde çok sayıda haberin bulunmadığını söyleyebiliriz. Ancak gelişen önemli olaylarda, devletlerin verdiği mesajlarla ilgili bir bilgilendirme yapılmıştır.

Dışişleri Bakanı Lakşimi Menon, Hindistan Çin arasındaki ilişkilere temasla “Komünist Çin’le Hindistan arasında sınırın bazı noktalarında kendini gösteren anlaşmazlıklar hal yoluna girmemiştir. Yeni Delhi ile Pekin arasında karşılıklı gönderilen son notalardan bu yana hiçbir yeni unsur kaydedilmemiştir.” diyerek anlaşmazlıkların ortadan kaldırılamadığını ifade etmiştir. Haberin devamında ise Başbakan Nehru’nun açıklamalarına yer verilmiş ticaret anlaşmalarının, 1954 antlaşmasının yürürlüğe konmasıyla gerçekleşebileceği, güvenin de böyle kurulabileceğin ifade etmiştir.¹⁰ Yaşanan gerginliğin barış yanlısı bir tutumla daha doğrusu diplomatik yollarla çözülebilmesinin de iki ülke açısından mümkün olacağını, anlaşmazlıkların giderilememesinde, çıkmaza girmesinde bu hususlara dikkat edilmemiş olmasını söyleyebiliriz. Hindistan ortada bir “işgal durumu” söz konusu olduğunu ve bu işgalin kaldırılmasıyla anlaşmaya yanaşabileceğini, Çin ise bu iddianın doğru olmadığını eğer anlaşma yapılacaksa bu şekilde yapılacağını ifade etmiş ve savaşa giden yolda geri adım atılmamıştır.

1962 yılının Mayıs ayına gelindiğinde uyuşmazlığın giderek arttığı görülmektedir. Hindistan hükümeti Çin’in bazı toprakları işgal altında tuttuğu sü-

⁸ Cumhuriyet, 5 Ocak 1962.

⁹ Cumhuriyet, 14 Mart 1962

¹⁰ Cumhuriyet, 24 Nisan 1962.

rece, Çin’le müzakereye yanaşmayacağını bildirmiştir.¹¹ Böylece anlaşmazlık giderek derinleşmeye devam etmiştir.

Temmuz ayına gelindiğinde, Kuzey Ladakh bölgesindeki bir Hindistan ileri karakolu, Çin kuvvetleri tarafından sarılmıştı. Hindistan Savunma bakanlığı yetkili makamları, Ladakh eyaletinde bulunan Hint kuvvetlerine karşı mukavemet etmelerini, fakat herhangi bir tecavüzi hareketten kaçınmalarını bildirmiştir.¹² Çin burada bulunan 400 kişilik kuvvete, 2000 kişi daha ilave etmiş durum daha da ciddileşmiş, olası bir duruma karşı Hint Hava Kuvvetleri birliklerine “hazırlık” emri verilmiştir.¹³ Ancak Çin Hindistan’ın iddalarını katiyetle reddetmiş, karakolun sarıldığı ile ilgili iddiaların asılsız olduğunu dile getirmiştir. Bu konuda Peiping’deki Hindistan elçiliğine bir nota veren Çin Hükümeti “Tamamen asılsız olan bu hikaye Hindistan hükümeti tarafından uydurulmuştur.” demiştir.¹⁴ Gazetede her iki tarafın da “karakol baskını” iddialarıyla ilgili görüşlerine yer verilmiş olması “doğru habercilik” açısından da önemlidir.

Savaş Öncesi Gelişmeler

23 Temmuz’da ise Çin ve Hint birlikleri arasında ilk çarpışmalar başlamıştı. İki ülke arasında anlaşmazlığın olduğu Ladakh sınır bölgesinin Çip Çap vadisinde vuku bulan bu çarpışmada ilk atış Çin birlikleri tarafından yapılmıştır.¹⁵ Hindistan bu hareket üzerine Çin Hükümetinin protesto edileceğini bildirmiştir.

Hindistan, Ağustos ayının başında Çin’in hudut müzakere teklifini reddetmişti. Hindistan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, Hindistan’ın kontrolü altında bulunması gereken eden bölgelerin, Çin tarafından işgal edilmiş olduğu sırada müzakerelerin sonuçsuz kalacağını bildirmiştir. Ladakh bölgesindeki 12,000 mil karelik sahanın kanunsuz olarak işgal etmiş olmakla itham etti. Çin Dışişleri Bakanı, Çin kuvvetlerini bu bölgeden hiçbir kuvvetin çıkaramayacağını, bu bölgeden hiçbir kuvvetin çıkaramayacağını, bu bölgenin Çin’e ait olduğunu ve bu şartlar altında iki ülkenin de kabul edebileceği bir hudut tespit edilmesini istemiştir. Hindistan sözcüsü ise “Komünistler şimdiye kadar işgal etmiş oldukları toprakları muhafaza etmek ve ele geçirmek iste-

¹¹ *Cumhuriyet*, 3 Mayıs 1962

¹² *Cumhuriyet*, 12 Temmuz 1962.

¹³ *Cumhuriyet*, 13 Temmuz 1962

¹⁴ *Cumhuriyet*, 15 Temmuz 1962.

¹⁵ Detaylı bilgi için bkz. *Milliyet*, 23 Temmuz 1962.

dikleri için müzakerelere girişmek istemektedirler” demiştir. Nehru’nun bu münasebetler sebebiyle Çine bir ziyarette bulunmasının bahis konusu olmadığını söylemiştir. Çin Dışişleri Bakanı Mareşal Çen Yi İsviçre-İtalya radyo ve televizyonlarına verdiği beyanatta hatırlanacağı üzere Çin başbakanı Zhou Enlai’nin 1960 yılında Hindistan’a yapmış olduğu ziyarete hiç olmazsa nezaket bakımında cevap vermesi lazım geldiğin işaret etmişti.¹⁶ Diplomatik yollardan anlaşmazlığın halledilmesi imkansızlaşmaya başlamıştı. İki taraf da birbirlerinden taviz beklemekte ancak, geri adım atılamaması sebebiyle çözüm meydana gelmemekteydi.

14 Eylül’de üç yıl sürmüş olan sınır anlaşmazlığında yeni bir safhaya girilmişti. Çin birlikleri Hint topraklarına girmiş ve 15 km ilerleyerek bir karakolu işgal etmişlerdir. Çin Kalküta’nın doğusundaki Towang şehrine doğru ilerleyişe geçmiştir. Çin ise Ladakh bölgesine eğer Hint birlikleri gönderilirse Kuzeydoğu sınırına asker yığacağını bildirmiş, Hindistan hükümetini tehdit etmiştir. İşgal edilen bu bölgeye Çin birlikleri daha önceden 1959, 1960, 1961 yıllarında üç kere girmiş ancak her defasında geri çekilmişlerdi.

Çin ve Hindistan sınırında ilk kanlı olay 1959 yılının 25 Ağustosunda Çin’in Kuzeydoğu hududunu aşarak Longju Hind karakolunu işgal edip üç Hintli askeri öldürmeleri ile başlamıştı.¹⁷

13 Ekim’de Çin ve Hindistan sınırında çarpışmalar meydana gelmişti. Çin Haberler Ajansının belirttiğine göre Hint kuvvetlerinin Çedong’a hücum ve Çitung’u işgal etmeleri ile sonuçlanan çarpışmada birçok kişi öldü. Çin tazminat isteme hakkını saklı tutacağını bildirdi ve eğer çarpışmalar devam ederse durumun daha vahimleşebileceğini söyledi. Çedong’daki çarpışmalar sırasında 33 Çin, 6 Hint askeri ölmüştü.¹⁸

16 Ekim’de Hindistan Savunma Bakanı Krişna Menon yaptığı açıklamada Hindistan’a ait bazı bölgeleri işgal eden Çinlileri buradan çıkarmaya Hindistan’ın kararlı olduğunu söylemiştir. Açıklamasının devamında ise “Son insana, son silaha kadar çarpışmaya hazırız” diyerek hiçbir şekilde yılmayacaklarını ifade etmiştir.¹⁹

Diplomatik yollarla sınır anlaşmazlığı çözüme kavuşmamış. Savaşa giden yol aralanmıştı. Himalaya sınırı boyunca 3,225 kilometre uzanan tartışmalı bölge üstünde siyasi anlaşmaya erişilemediğinden Çin, 20 Ekim 1962’de Hindistan’a saldırdı.

¹⁶ *Cumhuriyet*, 5 Ağustos 1962.

¹⁷ *Cumhuriyet*, 14 Eylül 1962.

¹⁸ *Cumhuriyet*, 13 Ekim 1962

¹⁹ *Milliyet*, 16 Ekim 1962.

Çin-Hindistan Savaşı

Çin kuvvetleri Himalayalarda her iki cepheden birden Hint mevzilerine karşı büyük bir saldırıya geçti ve savaş böylece başlamış oldu. Çapışmalar batıda Ladakh bölgesinde kuzeydoğuda “McMahon” sınır hattında şiddetlenmişti. Krisna Menon ise Çinlilerin ancak cephe taarruzuyla püskürtülebileceğini söylemiş Çin’in askeri yönden bu şekilde yıpratılabileceğini, karşı konulabileceği söylemiştir.

Sovyetler Birliği ise bu konuda sessiz kalmayı tercih etmişti. Ancak Moskova siyaset uzmanlarının kanaatine göre, mesele geniş çapta bir savaşa yol açmaya doğru yöneldiği takdirde Sovyetlerin tarafsız kalmasının mümkün olamazdı. Tarafsız kaldığını ispat için azami gayret göstermiş ve hatta hükümetin yayın organı *Pravda* gazetesinin iki tarafın da beyanatlarını yayınladığı görülmüştü.

Sınır anlaşmazlığının yarattığı devam etmekte olan savaşın 3. gününde havan ve topçu ateşi ile desteklenen Çin birlikleri, Hint birliklerini geri çekilmeye mecbur ederek yeni karakollar ele geçirmişlerdir. Menon, Hint birliklerinin ağır kayıplar verdiğini ve durmadan geri çekildiklerini söylemiş fakat Çin birliklerine de terk edilen toprakların kolay kolay bırakılmadığını ifade etmiştir. Savunma Bakanı, dalgalar halinde hücum eden Çinlilerin bütün Hint ileri karakollarını ele geçirdiklerini ve bu birliklerin sayılarının 20 bin olarak tahmin edildiği belirtilmiştir. Hindistan basını sınırdaki olayları “savaş hali” olarak vasıflandırmaktadır. Savunma Bakanlığı 65 yaşına kadar olan bütün subayların silah altına çağrıldığını bildirmiştir.

Yeni Delhi basını birlik olarak, sınır hadiselerini “resmen ilan edilmeyen savaş” olarak vasıflandırmaktadır. ABD Dışişleri bakanlığı yayımladığı bir bildiride, Komünist Çin’in Hindistan’a karşı giriştiği saldırıyı takbih etmekte ve Amerikan Hükümetinin Hindistan ile beraber olduğunu belirtmektedir.²⁰

Hint Komünist liderleri ise Çin’i takbih etmiştir. Marashtra Eyaleti Komünist Parti Konsey sekreteri S.G. Sardesal tarafından yayımlanan bildiride, Çin’in kuvvet kullanması takbih edilmekte ve komünistlerin diğer vatanseverlerle birleşerek anavatanı koruyacakları açıklanmıştır.²¹

Nehru, savaşta Hindistan’ın, İngiltere ve ABD’den yardım istemeyi düşünmediğini bildirmiştir. Fakat Nehru “Bu memleketlerden uygun şartlarla müdafaamızı sağlayacak lüzumlu şeyler satın alabiliriz”²² diyerek yardım alma konusunda açık kapı bırakmıştır.

²⁰ *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1962.

²¹ *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1962.

²² *Cumhuriyet*, 24 Ekim 1962.

Savaş devam ederken Çin Hükümeti, Hindistan'a anlaşmazlığı halletme hususunda görüşme teklifinde bulunarak, Başbakan Nehru'yu Pekin'e davet etmişti. Teklifte şunlar yer alıyordu: 1. İki taraf kuvvetleri fiilen kontrol ettikleri hattan 20 km geri çekilmeli ve çarpışmalara son vermelidir. 2. Hindistan bu teklifi kabul ederse, Çin, doğu bölgesindeki sınır nöbetçilerini fiili kontrol hattının kuzeyine çekecektir.²³ Ancak Hindistan ise ortada bir saldırı söz konusuysen ve hala devam etmekte iken bu teklifi pek de inandırıcı bulmamıştır. Sovyetler Birliği bu ateşkes teklifini çok olumlu karşılamıştır.

Öte yandan savaşta Çin birlikleri ilerleyişini sürdürmekte idi. Bir sınır şehri olan Towang'ı zaptetmişlerdi.²⁴ Bir gün sonra yani 27 Ekim'de Hindistan'da olağanüstü hal ilan edilmiş ve Hindistan teyakkuz haline geçmiştir.

Hindistan hükümeti, Çin Başbakanı Zhou Enlai'nin, her iki taraf birliklerinin hakiki kontrol hattının 125 mil gerisine çekilmeye çağırان bir teklifini reddetmiştir.

Zhou Enlai, Nehru'ya mesaj göndermiş, mesajda Hint hükümetinin Çin'in ateş kesilmesi, müzakerelere yeniden başlanması ve Çin Hint sınırları meselesinin çözülmesi ile ilgili tekliflerine olumlu cevap vereceği ümidinin hala var olduğunu söylemiştir. Zhou Enlai Mısır Başkanı Nasır'dan gönderilen bir mektuptan söz etmiş ve ona verdiği cevapta, Çin'e yapılan teklifin kabul edilmesi için, Hint Hükümeti nezdinde bütün nüfuzunu kullanmasını istemişti. Aracılık teklifinde bulunan Sudan Başbakanı İbrahim Abbud ile Libya Başbakanı Tubman'a da aynı içerikte mesajlar gönderilmişti.²⁵ Görüldüğü gibi olayların barışçı bir şekilde çözüme kavuşturulması için bazı devletler de devreye girmişti. Çin'in ise barış taraftarı olduğunu verdiği mesajların içeriğinden anlıyoruz.

Hint birlikleri ise savaş başladığından beri ilk defa Kuzeydoğu sınır bölgesinde bir başarı kazanmışlar ve bir karakolu ele geçirmişlerdir. Ladakh bölgesinde Çin hücumlarını durdurmuşlardı. İngiltere'den askeri yardımda bulunmuş ve İngiltere bunu kabul etmiş ve otomatik silah göndermiştir. Amerika ise Hindistan'ın yaptığı yardım teklifini olumlu karşılamıştır. Hint Savunma Bakanlığı 30 Ekim'de yaptığı bir açıklamada savaşta yaklaşık 2000-2500 arası ölü ya da kayıp Hint askerinin olduğunu söylemiştir.²⁶

Savaşla ilgili Sami Kohen *Milliyet*'teki köşesinde şu yorumlarda bulunmuştur: *"Taraflardan biri harp lafını etmeden, komşusunu istila ediyor. Tecaviüze*

²³ *Milliyet*, 25 Ekim 1962.

²⁴ *Milliyet*, 26 Ekim 1962.

²⁵ *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1962.

²⁶ *Milliyet*, 30 Ekim 1962.

uğrayan taraf ise ‘resmen harp halinde değiliz, ama fiilen harbin içindeyiz’ diyor. Düşmanla diplomatik münasebetlere devam ediyor ve hatta onu Birleşmiş Milletlere üye olması için destekliyor” diyerek şaşkınlığını dile getirmiştir.²⁷

Hindistan’a, Kanada da silah vereceğini bildirmiştir. Fransa’dan da aynı şekilde silah yardımı talebinde bulunulmuştur. Kanada da silah vereceğini bildirmiştir.

Hindistan Türkiye’den de silah talebinde bulunmuştu. Hindistan bu talebinde uzun vadeli kredi ile silah mühimmat istemiştir. Türkiye Dışişleri Bakanlığı yetkilileri ile Milli Savunma Bakanlığı yetkilileri arasında bu konu görüşülmüş, hafif silahların ve mühimmatın gönderilmesine olumlu yaklaşılmıştır. Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin Pakistan Büyükelçisiyle bu sıralarda bir görüşme yapmış, Hindistan’ın yardım talebi hakkında CEN-TO üyesi olması dolayısıyla Pakistan’a malumat vermiştir.²⁸ Ancak bu silah yardımı konusunda Pakistan’ın itirazı sebebiyle yardım gönderilmesinden vazgeçilmiştir.²⁹ Türkiye’nin vazgeçmesinde siyasi mevzular etkili olmuştur. Ancak diğer ülkelerin bu konuda barış yanlısı bir tutum izlememesi ise savaşın seyrini etkileyen gelişmeler olmuştur.

Savaşın siyasi cephesinde meydana gelen gelişmeleri ele almamızın yanında bir de askeri gelişmeleri de aktarmakta fayda bulunmaktadır. Savaş Çin’in 20 Ekim’de Himalayalardan taarruza geçmesiyle başlamıştı. Ladakh’ta Çin, Aksai Chin Platosu’nun kuzeybatısındaki Karakoram Geçidi’nin güneyine ve Pangong Gölü bölgesinin 160 kilometre kadar güneydoğusuna saldırdı. Savunmacı Hindistan güçleri Karakoram Geçidi’ndeki mevzilerinden ve Pangong Gölü yakınındaki mevzilerinin çoğundan dışarı püskürtüldü. Fakat Hindistan güçleri geçidin girişine yakın Daulat Beg Oldi’de ve Ladakh’taki hava üssü, önemli bir kasaba olan Leh’e doğru yaşamsal destek hattının başında olmakla beraber Pangong Gölü’nün hemen güneyinde yer alan Chushul’da önemli mevzilerde güçlü direnişler başlattılar. Diğer Çin güçleri Chushul’un 160 kilometre güneydoğusundaki Demchok yakınlarına saldırdı, Demchok ve Jara La mevzilerini hızlıca ele geçirdi.

Doğu bölgesindeki Assam’da Hintlilerin direnişine rağmen Çin güçleri kolayca ilerlediler. Çatışmaların ilk gününde, Hindistan güçleri Namka Chu’nun kuzeyindeki Tsang Le’de konuşlandılar, Khinzemane ve Dhola yakınları verilmişti. Kuzeydoğu Sınır Komisyonu’nun batısında, 22 Ekim’de Tsang Dar, 23 Ekim’de Bum La, 24 Ekim’de Towang Çin’in eline geçmişti.

²⁷ *Milliyet*, 1 Kasım 1962.

²⁸ *Cumhuriyet*, 4 Kasım 1962.

²⁹ *Cumhuriyet*, 8 Kasım 1962.

Kısa süren bir durgunluk dönemiyle, Hindistan askerleri umutsuzca güçlerini yeniden toplamaya çalıştılar. Özel olarak, ordu Bhutan'dan gelebilecek olası Çin akınlarına karşı hazırlanmak için Kuzeydoğu Sınır Komisyonu ve Ladakh'taki savunma mevzilerini güçlendirme girişiminde bulundu. Ordu birlikleri Batı Bengal'in kuzey sınırlarını ve Assam'ı savunmak için Kalküta, Bihar, Nagaland ve Punjab'dan çekildi. Üç ekip aceleyle Kuzeydoğu Sınır Komisyonu'nun batısında pozisyon aldı, diğer iki ekip de Çinlilerle yüzleşmek için Bhutan-Batı Bengal sınırı yakınlarına gönderildi. Hafif tanklar bu yeni konumları desteklemek için Kalküta'daki doğu komutası merkezlerinden çekildi.

Batı bölgesinde, Leh'te bir düzenleme yapıldı; pek çok piyade taburu, 25 librelilik silahların deposu, iki AMX hafif tank birliği hava yoluyla Punjab'dan Chushul bölgesine taşındı.³⁰ 4 Kasım'da, Hindistan askeri gücü Daulat Beg Oldi'deki mevzilerin savunulamayacağına karar verdi ve 5,300 metre yükseklikteki Sasar Brangsa Geçidi'nden daha savunulabilir bir pozisyona geçmek üzere çekildiler.

Ladakh'taki destekler ve yeniden belirlenen konumlar tekrarlanan Çin akınlarına rağmen Chushul'u savunmak için yeterli oldu. Fakat, daha uzakta Rezang La, Gurung Tepesi ve Spanggur Gölü bölgesinde 4 mevzi Çinlilere karşı düştü.

Kuzeydoğu Sınır Komisyonu'nda durum bir hayli farklıydı. Hindistan güçleri 13 Kasım'da karşı hücumla geçti ve Walong kasabasının kuzeybatısında bir tepayı ele geçirdi. Toplu Çin akınları onları bu zor elde edilmiş mevziden püskürttü ve Lohit Vadisi'nin aşağısında karargahın yakınına geri çekilmek zorunda kaldılar.

Doğu bölgesinin bir başka önemli bölümünde, Kameng Sınır Tümeni, altı Çin birliği 17 Kasım'da Jang yakınındaki Towang Chu boyunca saldırdı ve Se La yakınlarında Nurang'daki Hint mevzilerine saldırmak için güneydoğuya doğru 16 kilometre ilerlediler. Hintliler Se La'da güçlerini yeniden toplamaya çalıştılsa da, Çinliler Kameng'deki Hint direnişini neredeyse tamamen yok ederek hücumlarına devam ettiler. 18 Kasım'da Çinliler, Assam-Kuzeydoğu Sınır Komisyonu sınırından 15 kilometre kadar uzaklıktaki önemli bir sınır kasabası olan Tezpur'un eteklerine doğru gelmişlerdi.

Çinliler da fazla ilerlemedi ve 21 Kasım'da tek taraflı ateşkes ilan ettiler. Alana dair tüm görevlerini başarıyla tamamlamışlardı ve Assam düzlüğüne ilerlemek için herhangi bir hamle ile lojistik imkanları açacak ve iletişim hatlarını kopma noktasına getirecekti.³¹

³⁰ http://www.globalsecurity.org/military/world/war/indo-prc_1962.htm (Erişim 25 Haziran 2017)

³¹ http://www.globalsecurity.org/military/world/war/indo-prc_1962.htm (Erişim 25 Haziran 2017)

Savaş Sonrası Gelişmeler

Çin'in ateşkes ilanından sonra, 23 Kasım'da da Hint hükümeti ateşkes ilan etmiş ve savaş sona ermiştir. Başbakan Nehru parlamentoda yaptığı konuşmada iki taraf arasında çatışmaların sona erdiğini duyurmuştur.³² Ancak Nehru yine de Çin ile uzun bir harbe hazırlıklı olunması konusunda ülke gençlerine bir konuşma yapmıştır. Amerika ve İngiltere'den de silahlar gelmeye devam etmiştir.³³ Hindistan'da komünistlere yönelik bir tevkif hareketine girilmiş, parti sekreteri dahil 300 kadar komünist sorguya alınmıştır. Hindistan'da ateşkes ilanından sonra yaşanan gelişmeler bunlardır. Savaş koşullarının devam ettiği görülmüş, silah yardımları devam etmiş, Hindistan teyakkuz halinde olmuştur.

Çin savaştan sonra Hindistan'ın Keşmir sorunu sebebiyle gergin olduğu Pakistan ile bir saldırmazlık antlaşması yapmak istemiştir. Pakistan, Hindistan'a Amerika ve İngiltere tarafından yapılmış silah yardımları sebebiyle tepkiliydi. Bu açıdan Çin'in teklifine olumlu bakmış, iki ülke birbirine yaklaşmıştır.³⁴ İngiltere ile Hindistan arasında karşılıksız silah yardım antlaşması imzalanmış, Hindistan Himalaya cephesine asker sevkine devam etmişti.

Çin'in savaş sonrası teklifi ise 20 km kadar geri çekilmiş olmalarına rağmen, anlaşmazlığın olduğu bölgelerin batısına bir Çin yerleşimine izin verilmesini içermekteydi. Hindistan bu teklifi değerlendireceğini açıklamıştı. Bu iznin verilmesi halinde doğu bölümündeki sınır bölgelerinde Hindistan egemenliğinin kabul edilmesi de gerçekleşecekti. İlk kez 1962'de Zhou En-lai tarafından sunulan bu teklif Hindistan tarafından kabul edilmiştir.³⁵ Çin birliklerini 2 Aralık günü çekeceğini bildirmiş ve sınır bölgesinde savaş hali sona ermiştir.

Çin-Hindistan sınır anlaşmazlığını görüşmek üzere 10 Aralık 1962 tarihinde 6 ülkenin katılacağı Kolombo Konferansı'nın toplanmasına karar verilmişti. Bu konferansa Afrika adına Birleşik Arap Cumhuriyetleri ve Gana, Asya için de Seylan, Endonezya, Kamboçya ve Birmanya katılacaktı.³⁶ Bu konferans barışçı yöntemlerin olayların halli meselesini çözmek amacıyla yapılmıştır.

18 Aralık tarihinde ise Çin, içinde hasta ve yaralıların olduğu esirleri Hindistan Kızılhaç Teşkilatına teslim etmiştir.³⁷

³² *Milliyet*, 23 Kasım 1962.

³³ *Milliyet*, 24 Kasım 1962

³⁴ *Cumhuriyet*, 25 Kasım 1962.

³⁵ R. Kutay Karaca, Müge Yüce, a.g.m., s. 499.

³⁶ *Cumhuriyet*, 6 Aralık 1962.

³⁷ *Cumhuriyet*, 18 Aralık 1962.

Sınır anlaşmazlığından kaynaklı çıkan savaş her iki ülkenin bazı tavizler vermesiyle sona ermiş, ancak esintisi günümüze kadar devam etmiştir. Hindistan ve Çin arasındaki ilişkiler günümüze kadar bu savaşın yarattığı atmosfer yüzünden biraz sancılı geçmiş, onarılmaya çalışılmıştır. Çin ve Sovyetler arası gerginlikten dolayı Sovyetler-Hindistan arası yakınlık kurulmuş, dış politika Soğuk Savaş döneminin yarattığı atmosfere göre oluşturulmaya başlanmış ve Soğuk Savaş dönemi sonrası Çin-Hindistan arası ilişkiler biraz olsun daha da iyileşmiştir.

Günümüzde ise sorunlu bölgenin çözümü konusunda Hindistan'ın eski emekli generali J.J. Singh yaptığı açıklama ile sınır konusunun çözümü için bir "al-ver süreci gereklidir" diyerek tarafların anlaşmasının elzem olduğunu söylemiştir. Hindistan topraklarının müzakere konusu yapılmasında esnek davranılması gerektiğini belirtmiştir.

Çin kendisine ait olduğunu ileri sürdüğü Arunaçal Predaş bölgesini, yayınladığı haritalarda Güney Tibet olarak göstermiş ve Hindistan'da bu büyük tepkiyle karşılanmıştır. Bu bölgenin valisi olan J.J. Singh, bu durumun oluşmasının nedeni olarak sınırların farklı kabul edilmesinden ileri geldiğini söylemiştir.³⁸ Singh savaş tahmini yapanların alanla alakalı bilgi sahibi olmadığını söylemiş ve iki ülke orduları arasında işbirliği, hatta ortak tatbikat planları bulunduğunu söylemiş, Hindistan'ın eski Çin elçilerinden C.V. Ragnathan, "çözüm için pragmatik bir yaklaşıma ihtiyacımız var"³⁹ diyerek sınır krizinin çözümü üzerine bir umudun varlığına işaret etmiştir.

Sonuç

Çin ve Hindistan arasında yaşanan sınır anlaşmazlığından kaynaklanan savaş taviz vermeme mantalitesi kapsamında Çinin hedefinin ülkenin bütünleştirilmesi, aynı doğrultuda Hindistanın da sorunlu toprak üzerinde hak iddia etmesi neticesinde yapılan bir mücadele olarak görebiliriz. Bunun nedeni Çin'in, daha I. Dünya Savaşı sıralarında bir çözüm olarak İngiltere'nin o zamanlar sömürgesi olan Hindistan'ın yöneticisi Sir Henry McMahon'un Çin ve Hindistan'ın sınırı olarak belirlemiş olduğu ve kendi ismini taşıyan McMahon Hattı'nı kabul etmemesiydi. Hindistan'ın kuzeydoğu bölgesinden içerilere girmesinin sebebi bu idi. Dönemin gazeteleri Cumhuriyet ve Milli-

³⁸ http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/04/120418_china_india (Erişim 25 Haziran 2017)

³⁹ http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/04/120418_china_india (Erişim 25 Haziran 2017)

yet gazetelerinde Çin'in bu çıkışına da yer verilmiş ancak daha çok Hindistan'ın görüşlerine yer veren bir habercilik izlenmiştir.

Çin ve Hindistan arasındaki savaşı Türk basınında ise geniş yankılar uyandırmış savaşın çıktığı 20 Ekim 1962'den bittiği tarihe kadar, hatta sonraki siyasi gelişmelere kadar yer verilmiştir. Savaşın öncesinde sınırda yaşanan çatışmaları da inceleme yaptığımız gazetelerden edindik.

II. Dünya Savaşı sonrası bağımsızlığını kazanan bu iki yüksek nüfuslu devletin mücadelesi bir ideolojiler çarpışması da olmuştur. Hindistan Amerika, İngiltere gibi devletler tarafından desteklenmişti. Sovyetler Birliği her ne kadar Çin'in yanında duran bir pozisyonda olmasa bile, savaşın büyümesi ihtimalinde Çin'in yanında yer alacaktı. Bu sınır anlaşmazlığı yeni bir dünya savaşına yol açmayacaktı ancak Soğuk Savaşın gerginliği ile büyük bir karışıklığa da mahal verebilirdi. Taraflardan Çin 21 Kasım 1962'de tek taraflı ateşkes ilan etmiş, Hindistan'da bir gün sonra buna karşılık vermiş ve savaş sona ermiştir. Savaşın sona ermesi Hindistan Başbakanı Nehru, daha etkisi sönümlenmemiş bu savaşın dolaylı olarak kendi ülkesinin vatandaşlarına teyak-kuzda olmaları gerektiğini bildirmiştir. Savaş her iki devlet de bazı tavizler vermesiyle krize bir çözüm bulunmuş ancak tamamen krizi sonlandırıcı ve her iki ülkeyi de memnun eden bir çözüm bulunamamıştır. İki ülke Soğuk Savaş döneminin bitmesiyle ilişkilerinde daha ılımlı bir politika izlemiştir.

Dönemin gazetelerinde Çin ve Hindistan'ın diplomatik ilişkileri askıya almadığını Çin Başbakanı Zhou Enlai ve Hindistan Başbakanı Nehru'nun anlaşmanın çözülmesi için mektuplaşmaları ve Çin'in krizin bitmesi ve barışın gelmesi için Hindistan'a teklif önerilerinde bulunduğu görülmektedir. Bazı Afrika ülkeleri ve Asya ülkeleri barış yanlısı bir portre çizmiş, Mısır'ın başkanı Nasır bizzat önerilerde bulunarak krizi sonuçlandırmaya çalışmıştır.

Günümüzde ise Çin Hindistan'a ait Arunaçal Predaş bölgesini yayınladığı haritalarda kendi toprağında göstermiş ve Hindistan'ın büyük tepkisiyle karşılaşmıştı. Bölgenin Valisi ve aynı zamanda emekli General J.J. Singh iki ülke orduları arasında işbirliği ve ortak tatbikat planlarının yapıldığını söylemiş ve Hindistan ile Çin arasındaki sınır anlaşmazlığının genel ilişkilere bir zarar vermediğini söylemiştir. Bundan da anlaşılacağı üzere hala bir çözüm umudu bulunmaktadır.

Kaynaklar

R. Kutay Karaca, Müge Yüce, "Asya'da Barış ve Güvenliğin Yeni Parametleri Işığında Çin-Hindistan İlişkileri", *V. Uludağ Uluslararası İlişkiler Konferansı Tam Metin Kitabı*, Bursa, 2013.

Cumhuriyet, İstanbul, 1962.

Milliyet, İstanbul, 1962.

http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/04/120418_china_india
http://www.globalsecurity.org/military/world/war/indo-prc_1962.htm